קטן הקורא מגילה האם מוציא אחרים ידי חובה

קטן הקורא מגילה האם מוציא אחרים ידי חובה

א. תנן במסכת מגילה (פ"ב מ"ד) "הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, ר' יהודה אומר אפילו קטן". ויש להבין את יסוד מחלוקת תנא קמא ור' יהודה האם קטן כשר לקרוא את המגילה, או לא. וביותר צ"ב בטעמו של ר' יהודה המכשיר קטן לקרוא את המגילה, שהרי לכאורה קטן פטור מקיום מצות קריאת המגילה, וחיובו רק מדין חינוך, וכיצד יוכל איפוא, להוציא אחרים ידי חובה.

וצריך לומר כמש"כ הריטב"א (מגילה יט, ב ד"ה מתניתין) וז"ל: "דר' יהודה סבר כיון שהגיע לחינוך שאר מצוות ראוי הוא **לחייבו במגילה** לפי **שהיה באותו הנס**, וכענין שחייבו בה את הנשים שהיו פטורות ממנה מן הדין לפי שהוא מצות עשה שהזמן גרמא וחייבו אותן לפי שהיו באותו הנס". ומבואר בדבריו כי חיוב קטנים במקרא מגילה נובע מאותה סיבה שנשים חייבות במקרא מגילה, בגלל ש"אף הן היו באותו הנס", כמפורש במסכת מגילה (ד, א).

ואכן בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה; הובא בהגהות מיימוניות הלכות מגילה פ"א אות א) נאמר במפורש "בר קפרא אומר צריך לקרות בפני אנשים נשים **וקטנים שאף הן היו באותו הנס**".

אמנם עדיין לא נתבאר במה חלק תנא קמא על ר' יהודה, וצ"ע.

ב. ונראה כי נחלקו בהגדרת יסוד החיוב משום ש"אף הן היו באותו הנס", כמבואר בדברי הגרי"ז (ערכין ג, א) שחקר האם פירושו, שנשים היו צריכות להיות פטורות מחיוב זה בגלל שפטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא [ואע"פ שמקרא מגילה היא מצוה מדרבנן, מ"מ כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון], ובגלל הדין ש"אף הן היו באותו הנס" אין להם את הפטור מדין של מצות עשה שהזמן גרמא, וממילא **נכללו בחיוב קריאת המגילה הנאמר לאנשים**. או שהפירוש, שעדיין נשאר במקומו פטור הנשים מדין מ"ע שהזמן גרמא, אלא **שנתחדש חיוב מיוחד** לנשים לקרוא המגילה בגלל הדין ש"אף הן היו באותו הנס".

נפקא מינא בחקירה זו, האם עבד כנעני חייב במקרא מגילה. לפי הצד השני, שפטור נשים מדין מ"ע שהזמן גרמא נשאר במקומו, ורק התחדש להן חיוב מיוחד כי אף הן היו באותו הנס, עבד שהוקש לאשה יהיה פטור ממקרא מגילה, שהרי לגביו לא נאמר "אף הן היו באותו הנס", ונשאר בפטורו משום מ"ע שהזמן גרמא. אולם לפי הצד הראשון, שהטעם ש"אף הן היו באותו הנס" מבטל את פטורן משום מ"ע שהזמן גרמא, גם בעבד שהוקש לאשה אין לו פטור של מ"ע שהזמן גרמא, ולכן יהיה חייב במגילה.

ואמנם נחלקו בזה הראשונים. הרמב"ם (הלכות מגילה פ"א ה"א) כתב: "הכל חייבים בקריאתה, אנשים נשים וגרים **ועבדים משוחררים**". ומלשונו "עבדים משוחררים" שאינו מובן, שכן הרי הם יהודים לכל דבר, או לכל הפחות כגרים, מוכח כי בא למעט עבדים הפטורים מקריאת מגילה. אולם הטור (סימן תרפט) כתב: "הכל חייבין בקריאת מגילה, כהנים לויים ישראלים **ועבדים**". ומפורש בדבריו שגם עבדים חייבים בקריאת מגילה.

קטן הקורא מגילה האם מוציא אחרים ידי חובה

עוד נפקא מינא בחקירה זו היא בשאלה, האם אשה מוציאה ידי חובה איש בקריאת מגילה. אם חיובה מטעם ש"אף הן היו באותו הנס" הוא **חיוב חדש**, הרי שגדר חיוב אשה אינו כגדר חיוב האיש, ולא תוכל להוציאו ידי חובת קריאת מגילה. אולם אם נאמר שאין זה דין חדש, אלא בגלל טעם זה **חזר דין האשה להיות שווה לדין איש**, נמצא כי יסוד חיוב הנשים הוא מאותו יסוד חיוב האנשים, ומאחר **וגדר חיובם שווה**, ודאי שגם אשה תוכל להוציא איש, שהרי חיובם הוא מאותו מקור.

ג. ונראה לפי זה לפרש את מחלוקת תנא קמא ור' יהודה האם קטן מוציא אחרים ידי חובת קריאת מגילה, שנחלקו בגדר חיובו של הקטן מטעם שאף הקטנים "היו באותו הנס".

לדעת תנא קמא, זהו **חיוב חדש**, ולכן כשם שאשה המחוייבת מדין חדש ש"אף הן היו באותו הנס" לא מוציאה איש ידי חובתו, כך גם קטן אינו מוציא ידי חובה גדול. אולם ר' יהודה סבר שאין זה חיוב חדש אלא מטעם ש"אף הם היו באותו הנס" גם חיוב הקטן נהיה ביסודו כחיובו של הגדול, ולכן שפיר הקטן מוציא ידי חובה גם גדול בקריאת המגילה.

• • •

מכל מקום להלכה כתב הטור בהלכות מגילה (או"ח סימן תרפט סע' ב) "חרש שוטה וקטן אפילו הגיע לחינוך אינן מוציאין אחרים ידי חובתם, ור"י מכשיר בקטן כיון שהגיע לחינוך. ובעל העיטור פסק כוותיה. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל הביא המשנה כצורתה, ואם כן דעתו לפסוק כתנא קמא, וכן כתב בה"ג".

וכן פסק בשו"ע (שם) "אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע מפי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא".